

Beslutning: Øget naturpleje ved Præstesø, Hjortøgaard, Baunesletten og Ryet Skov

Sagsnr. i ESDH: 24/14058

Beslutningskompetence: Natur og Klima

Beslutningstema

Natur og Klima skal beslutte det videre i forhold til at tilpasse afgræsning og naturpleje i naturområderne ved Præstesø og Hjortøgaard. Udvalget orienteres om status for samme på Baunesletten og skal desuden beslutte, om der skal arbejdes videre med et "Letter of Intent" for området omkring Farum sø og omegn.

Sagsfremstilling

Natur og Klima har i april 2024 besluttet nedenstående principper for kommunens naturpleje med eget dyrehold;

- Udfasning af tilskudsfordring af kreaturer.
- Sammenlægning af folde.
- Tilpasse sammensætning af kommunens dyrehold.

I august 2024 har Natur og Klima desuden besluttet, at der i samarbejde med Naturstyrelsen og andre relevante parter, snarest muligt etableres et stort sammenhængende græsningsprojekt ved Hjortøgaard og Flyvestationen.

Udvalget besluttede samtidig, at projektet vedr. afgræsning af Baunesletten undersøges nærmere i samarbejde med Naturstyrelsens i lyset af deres planer på længere sigt for skovene omkring Farum Sø og gennem yderligere dialog med lodsejere og andre interessenter.

Hjortøgaard og Præstesø

Forvaltningen har udarbejdet forslag til tilpasning af afgræsning af arealerne jf. ovenstående principper. Forslaget sigter således på, at naturområderne i højere grad plejes ved naturlig græsning med kreaturer (evt. suppleret med heste) i større sammenhængende folde, og at afgræsning med får prioriteres i mindre områder, hvor den sociale indsats eller den rekreative brug af arealet prioriteres. Behovet for at bekæmpe kæmpe-bjørneklo med får er også indtænkt.

Der er flere frivillige foreninger der er aktive i både naturplejen og de sociale aktiviteter og som har deres aktiviteter i området omkring Hjortøgaard og Præstesø. Projektforslaget balancerer hensynet til den sociale indsats og de rekreative interesser, samtidigt med at så store arealer som mulig plejes med naturlig græsning.

Forvaltningen har drøftet forslaget med foreningerne ved en række møder i november – december 2024. De nuværende forhold fremgår af Bilag 1.

Præstesø

Nuværende forhold

Kommunen står for afgræsningen af "Kohus-folden" på øst- og nordsiden af Præstesø. Folden er ca. 6 ha. Tidligere har folden været anvendt som vinterfold for kommunens kreaturer. Pt. afgræsses folden og det private areal som ligger på vestsiden af Præstesø af 4 Galloway med kalve. Kommunen afgræsser desuden "Gråoksefolen" på vestsiden af Søndersø. Folden er ca. 3,5 ha, grænser op til Søndersø og er desuden afgrænset af større rekreative stier på 3 sider.

Forening Koklapperne står pt. for afgræsningen af en fold på ca. 6 ha syd for Præstesø. Folden afgræsses i perioden ca. maj – november af 7 Angus-kreaturer, som ejes af en privat landmand. Medlemmerne af Koklapperne fører tilsyn med dyrene og aftager en del af kødet efter slagting. Der er tilknyttet omtrent 25 familier til foreningen.

Naturværdier

Området har stor variation og rummer en række forskellige naturtyper som sø, mose, eng, tørt græsland, krat med mange blomstrende træer og buske, samt stående og liggende dødt ved. Området rummer en lang række naturtypekarakteristiske plantearter, herunder en række såkaldte værdifulde og særligt værdifulde plantearter, som understøtter et varieret insektliv. De registrerede naturtyper har generelt god naturtilstand, men der er også dele med middel naturtilstand. Store dele af kommunens folde ved Præstesø har en bioscore på 8-13, men der er også arealer med lavere bioscore ned til 4. Af rødlistede arter i området kan nævnes sumpgræshoppe, sørgekåbe, spidssnudet frø og butsnudet frø, foruden en række rødlistede fuglearter.

Præstesø – tilpasning af afgræsning

Hvis Koklappernes aktiviteter flyttes til ”Gråokse-folden”, kan der etableres en større sammenhængende fold på ca. 12 ha rundt om Præstesø, som kan afgræsses af 3 Galloway kreaturer på helårsgræsning.

Der er i dag begrænset færdsel af borgere/publikum på arealet, som begrænser sig til to trampestier som fører til hhv. fugletårnet i sydenden af Præstesø og til søkanten i sydenden af Præstesø. Der er ikke nogen gennemgående stier i foldene.

Koklappernes aktiviteter kan fortsætte, men på et andet areal (”Gråoksefolden”). Denne fold er mindre end Koklappernes nuværende fold, men det vurderes, at folden er stor nok til at forsyne foreningen med en mængde slagtekød som svarer til den mængde kød som foreningen har aftaget de sidste par år. Dette er således også vurderingen fra den landmand, der i dag leverer køer til Koklapperne. Gråoksefolden kan udvides i sydøstlige retning, langs med Søndersø, til også at omfatte et areal med naturskov, som kan give skygge til dyrene om sommeren.

Forvaltningen vil desuden kontakte private lodsejere med tilgrænsende naturarealer, og forpagteren af de kommunale græsmarker ved Søgaarden, med henblik på at indgå aftaler om udvidelse af folden med helårsgræsning.

Hjortøgaard

Nuværende forhold

Naturområdet omkring Hjortøgaard er afgrænset af Sti 10 og de to veje Sandet og Perimetervejen. Arealet er inddelt i 7 mindre folde som afgræsses med får, Galloway og geder. 2 mindre arealer på hhv. 1 og 1,5 ha er ikke indhegnet, bl.a. Eningshøj i den nordlige del af området.

Foreningen Naturplejelaug Laanshøj står for afgræsning og naturpleje på den nordlige del af området. Her afgræsser 2 Galloway (helårsgræsning) og 3 geder en fold på ca. 3 ha og der tages desuden høslæt til vinterfoder til de 2 Galloway på Eningshøj.

Størstedelen af området, ca. 12 ha, afgræsses af får i 4 forskellige folde. Fårene får lam i ”rundbuehallen”, hvilket er en stor attraktion for børnefamilier i påsken. Fårene har desuden stor

værdi for sårbare borgere, som kan færdes i folden og klappe fårene. Området er også attraktivt for legende børn pga. gode klatretræer.

Naturværdier

Naturområderne omkring Hjortøgaard ligger primært på tør bund og af våd natur er der kun et enkelt vandhul og mindre partier med eng/mose. Store dele har været afgræsset i mange år, og området rummer stor strukturel variation som spænder fra helt lysåbne partier til tæt tilgroningsskov krat/skov og en mosaik af mere eller mindre lysåbne partier med mange frugt- og bærbærende buske og træer.

Området rummer en lang række naturtypekarakteristiske plantearter, herunder en række såkaldte værdifulde og særligt værdifulde plantearter, som understøtter et varieret insektliv. De registrerede naturtyper har ringe til god naturtilstand. Store dele af området har en Bioscore på 8-11, men der er også dele som har lavere bioscore på 2-6. Små arealer har bioscore på 12. Af rødlistede arter findes bakke-tidsel og en række fuglearter.

Hjortøgaard – Tilpasning af afgræsning

I forslaget etableres der tre folde i området. En fold, der muliggør, at Naturplejelaug Laanshøj kan fortsætte med afgræsning, i den fold, de anvender i dag. En fold på ca. 4,5 ha omkring Hjortøgaards bygninger, hvor får kan græsse, og en større fold mellem denne fold og op til Naturplejelaugets fold.

I folden omkring Hjortøgaards bygninger vil der gå en fast bestand på 10-12 får, som læmmer hvert år i "Rundbuehallen", som også ligger i folden. Her har sårbare borgere, børnefamilier, institutioner mm. nem adgang fra Hjortøgaards faciliteter til at observere og klappe fårene. Flere af områdets friluftsfaciliteter som fx bålplads, borde-bænksæt, klatretårn mm. ligger inde i folden. De 15-17 får, der anvendes af Naturplejelaug Bombefoldene, går også i denne fold i perioden, hvor de læmmer. Der skal tages højde for, at Naturplejelaug Bombefoldenes får anvendes til konsum, og at de derfor ikke kan gå på arealer som er forurenede. Derfor skal folden inddeles i nogle mindre folde, så de forurenede arealer kan frahegnes nogle dele af året. Det vil være nødvendigt at fodre fårene i perioder.

I den store fold kan der gå 2-4 Galloway på helårsgræsning. Her er også fri adgang for publikum. Der fører en gennemgående trampesti fra Hjortøgaards bygninger mod nord til Sti 10, og adgang ad denne sti sikres med klaplåger. Der er desuden en trampesti, som fører ned til "Tyskerhuset" i den østlige del af folden. Der vil fortsat være adgang ad denne sti. I den nordlige del af området fortsætter Naturplejelaug Laanshøjs aktiviteter med afgræsning med Galloway. Tilpasningen illustreres i bilag 2.

Forvaltningen og Driftsgården vil samarbejde med naturstøttepunkt Hjortøgård om, hvordan det område, der fremover skal afgræsses med køer fortsat kan bruges af børnene til at lege i og udforske naturområdet og indgå i det pædagogiske arbejde med naturformidling.

Forvaltningen vil samtidig have fokus på at sikre formidling om færdsel i folden med helårsgræssende større dyr.

Baunesletten

Nuværende forhold

Den eksisterende fold på Baunesletten er ca. 3 ha og afgræsses af 2 af kommunens Galloway ca. 2 måneder om året. Den øvrige del af Baunesletten og naturområderne nordøst for denne plejes enten med mosaikslåning og forårsafbrænding eller er uden drift. Der er flere rekreative stier i området, både grusbefæstede stier egnet til fx cykler og kørestole, samt trampestier.

Dialog med øvrige lodsejere

Naturstyrelsen har tilkendegivet, at en mindre del af Ryget Skov kan indgå i et kommende projekt med afgræsning og har det forbehold, at en endelig afgrænsning skal godkendes af Naturstyrelsen, at et konkret projekt skal sikre beskyttelse af et jorddige på Naturstyrelsens areal, samt at aktiviteter omkring ”Gnisten” skal tilgodeses.

Københavns Kommune har på møder tilkendegivet, at dele af Baunegårdens arealer kan indgå i en græsningsfold. Forvaltningen har aftalt at drøfte de nærmere muligheder med Københavns kommune primo 2025.

Forslag

Det foreslås at udarbejde en samlet naturplejeplan med hhv. a) høslæt/mosaikklipping, b) afbrænding og c) afgræsning i afgrænsede folde, der ikke generer friluftslivet på Baunesletten. Borgere søges inddraget i plejen – herunder, hvis der er interesse for det: skoler og spejdergrupper.

Der lægges op til, at de eksisterende stier bevares og at man, som på de centrale stier, ikke skal gå gennem indhegnet område.

Den eksisterende fold, der grænser op til og går delvist ind i Ryet Skov kan udvides med ca. 3 ha. i et skovareal ejet af Naturstyrelsen. Udvidelsen med en del af skoven kan give dyrene øget mulighed for at få skygge og læ i græsningsperioden. Herudover kan der indhegnes et antal separate folde i naturområderne nordøst for Baunesletten. Indhegningerne vil muliggøre, at man fortsat kan færdes på de centrale stier uden at skulle gå ind i foldene.

Det tilstræbes, at de indhegnede folde vil have et samlet areal, herunder græsningsegnet areal, som er stort nok til, at der kan gå 2 Galloway i rotationsgræsning året rundt, og at dyrene derfor ikke behøver at blive flyttet til andre folde væk fra Baunesletten.

Der kan etableres frostfri vandforsyning for at rotationsgræsningen kan efterligne helårsgræsning mest muligt og for at undgå hård sommergræsning på dele af arealerne.

Der, hvor der går en sti gennem en fold (f.eks. den mountainbike sti, der findes i dag), vil der blive sikret adgang med klaplåger.

Letter of Intent (LOI)

Forvaltningen har i samarbejde med Naturstyrelsen udarbejdet udkast til LOI om samarbejde om fremme af biodiversiteten og naturlige økosystemer i Naturpark Mølleåen (bilag 3). Hvis Natur og Klima godkender udkast til LOI, vil forvaltningen gå videre til de øvrige parter med henblik på fælles tilslutning.

Det videre arbejde

Forvaltningen vil fortsætte dialogen med Naturstyrelsen, Københavns Kommune og øvrige interessenter om etablering af græsningsfolde på Baunesletten.

Forvaltningen vil afholde en markvandring ultimo januar 2025 for alle interesserede for at fortælle om planerne om naturpleje på Baunesletten og de tilhørende naturområder.

Status på Permanent ekstensivering

Forvaltningen har ansøgt om permanent ekstensivering på 3 arealer ved hhv. Rørmosevej, Paltholmvej og Ryget Skov jf. beslutning i Natur og Klima og Økonomiudvalget i november 2024. Hvis vi modtager tilsagn til ekstensivering, vil forvaltningen udarbejde konkrete projektbeskrivelser for den fremtidig drift af de pågældende arealer.

Økonomiske konsekvenser

Nedenstående tabel viser udgifter til hhv. anlæg og drift som følge af de beskrevne tilpasninger af afgræsning ved Præstesø og Hjortøgaard.

Anlæg Præstesø		Drift Præstesø	
Nedtagning af hegn	12.000 kr.	Tilsyn med dyr og hegn ud over nuværende tilsyn	30.000 kr./år
Udvidelse af Gråoksefold (option)	30.000 kr.		
Anlæg i alt	42.000 kr.	Drift i alt	30.000 kr./år
Anlæg Hjortøgaard		Drift Hjortøgaard	
Nedtagning af hegn	24.000 kr.	Tilsyn med dyr og hegn ud over nuværende tilsyn	0 kr./år
Etablering af hegn	52.000 kr.		
Etablering af vand	40.000 kr.		
Anlæg i alt	116.000 kr.	Drift i alt	0 kr./år

For Baunesletten beror de endelige anlægsudgifter på, hvordan foldene etableres, og hvor der kan sikres vand til dem.

Der er i budget 2025 afsat 500.000 kr. til investeringer i øget biodiversitet og natur.

Tilskud

Det er muligt at søge tilskud under Landbrugsstyrelsens ordning ”Rydning af tilgroede arealer og forberedelse til afgræsning”, såfremt ordningen åbner for ansøgninger ultimo 2025. Der kan opnås tilskud til de udgifter som er forbundet med forberedelse af arealet til afgræsning, samt til hegn, låger, led, vandforsyning, elforsyning, mm. Der kan ikke opnås tilskud til færiste, som etableres for at varetage rekreative formål.

Der søges allerede landbrugsstøtte på de arealer, som kommunen selv afgræsser ved Præstesø og Hjortøgaard. Der opnås støtte på op til 3500 kr./ha. Det forventes at minimum samme støtte kan opnås fremadrettet. På de arealer, hvor frivillige og/eller private dyreholdere står for afgræsningen, tilfalder støtten pt. de eksterne parter.

Sammenhæng med 2030-mål og succeskriterier

Sagen understøtter særligt 2030 – mål 1.1 Mere natur – øget biodiversitet. Sagen understøtter desuden 2030 – mål 3.1 Furesømodellen for det gode børneliv, da et af delmålene er at engagere udsatte børn og unge i både udførelse og drift af arbejdet med naturpleje.

Borgerinddragelse

Tilpasninger af afgræsning ved Præstesø og Hjortøgaard drøftes med de frivillige foreninger. Borgere i Laanshøj informeres om arbejdet.

Lovgrundlag

Naturlovgivningen.

Det videre forløb

Nej.

Indstilling

Forvaltningen indstiller, at Natur og Klima;

1. godkender tilpasning af afgræsning ved Præstesø og Hjortøgaard.
2. tager orientering om arbejdet med græsningsfolde på Baunesletten til efterretning, idet et mere konsolideret forslag vil blive fremlagt Natur og Klima senere på baggrund af de igangværende sonderinger med de forskellige interessenter.
3. godkender udkast til Letter of Intent og bemyndiger forvaltningen til at gå videre med dialogen med de øvrige parter om at tilslutte sig.

Beslutning i Natur og Klima den 14-01-2025

1. Godkendt.
2. Taget til efterretning.
3. Godkendt, med en enkelt justering.

Bilag:

1 - 3481826	Åben	Bilag 1	(2237/25)	(H)
2 - 3481829	Åben	Bilag 2	(2240/25)	(H)
3 - 3487836	Åben	Bilag 3_ny	(5990/25)	(H)